

Wersja: 16.04.2024

Opracowanie: Magdalena Bar na podstawie dyskusji i ustaleń zespołu związanego z FER (Sabina Lubaczewska, Aleksandra Zienkiewicz, Magdalena Berezowska-Niedźwiedz, Mariusz Krynicki, Kamil Witkoś-Gnach oraz zaproszeni Eksperti)

Definicja drzewa oraz ochrona korony

1.

W art. 5 ustawy o ochronie przyrody pkt 26a i pkt 26b otrzymują brzmienie:

26a) drzewo - wieloletnią roślinę posiadającą część podziemną (korzenie) oraz część nadziemną (pień albo kilka pni oraz koronę) w jakimkolwiek okresie podczas rozwoju rośliny;

26b) krzew - wieloletnią roślinę posiadającą część podziemną (korzenie) oraz część nadziemną rozgałęziającą się na wiele równorzędnych zdrewniałych pędów, nietworzącą pnia ani korony, niebędącą pnączem;

2.

W art. 87a:

a) ust. 2-7 otrzymują brzmienie:

2. Prace w obrębie korony drzewa nie mogą prowadzić do:

1) dokonania cięć o łącznej powierzchni przekraczającej 30% powierzchni przekroju pnia drzewa, wyliczonego na podstawie obwodu tego drzewa mierzonego na wysokości 130 cm;

2) w przypadku gatunków drzew wymienionych w załączniku nr 3 do ustawy - odcięcia gałęzi w punkcie, w którym jej obwód przekracza 31 cm;

3) w przypadku pozostałych gatunków drzew - odcięcia gałęzi w punkcie, w którym jej obwód przekracza 16 cm.

3. W przypadku, gdy ze względu na budowę drzewa nie ma możliwości pomiaru obwodu jego pnia na wysokości 130 cm, pomiaru, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 dokonuje się bezpośrednio poniżej korony drzewa.

4. W przypadku, gdy na wysokości pomiaru, dokonywanego, odpowiednio, zgodnie z ust. 2 pkt 1 albo zgodnie z ust. 3, drzewo posiada kilka pni, dokonuje się pomiaru każdego z pni, a dopuszczalna powierzchnia cięć, o której mowa w ust. 2 pkt 1 odnosi się do każdego pnia odrębnie, odpowiednio do jego obwodu.

5. Na potrzeby ustalenia określonego w ust. 2 zakresu cięć korony, cięcia dokonane w okresie ostatnich 12 miesięcy sumuje się.

6. Przepisów ust. 2 nie stosuje się do:

- 1) sytuacji, w których prace w obrębie korony drzewa mają na celu:
 - a) usunięcie gałęzi obumarłych lub nadłamanych;
 - b) utrzymywanie architektonicznej, kulturowej lub ozdobnej formy korony drzewa;
 - c) wykonanie specjalistycznego zabiegu w celu utrzymania lub przywrócenia stabilności drzewa;
 - d) wykonanie specjalistycznego zabiegu w celu utrzymania lub przywrócenia stabilności elementów korony drzewa;
- 2) drzew, o których mowa w art. 86f ust. 1.

7. Cięcia korony, wykonane w celu innym niż określony w ust. 6 pkt 1 lit. a-d, powodujące przekroczenie którejkolwiek z wartości określonych w ust. 2 (powierzchni cięć lub obwodu gałęzi w punkcie odcięcia):

- 1) w wymiarze do 50% danej wartości stanowi uszkodzenie drzewa,
- 2) w wymiarze powyżej 50% danej wartości stanowi zniszczenie drzewa.

b) dodaje się ust. 8 w brzmieniu:

8. Zabiegi, o których mowa w ust. 6 pkt 1 lit. b, c i d wykonuje się na podstawie dokumentacji, w tym dokumentacji fotograficznej, wskazującej na konieczność przeprowadzenia danego zabiegu. Dokumentacja musi zawierać informacje o lokalizacji drzewa, umożliwiające jego każdorazowe odnalezienie w terenie. Dokumentację przechowuje się przez okres 10 lat od końca roku, w którym wykonano zabieg. Do sporządzenia i przechowywania dokumentacji zobowiązany jest, odpowiednio, posiadacz nieruchomości albo właściciel urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego. Brak takiej dokumentacji lub dokumentacja niekompletna lub nieprawidłowa skutkują zastosowaniem do danego przypadku przepisów ust. 2-5 oraz ust. 7.

c) dotychczasowy ust. 7 zostaje oznaczony jako ust. 9.

Załącznik nr 3

Gatunki drzew, dla których dozwolone jest odcięcie gałęzi o obwodzie do 31 cm

1. Dąb szypułkowy
2. Dąb bezszypułkowy
3. Lipa (wszystkie gatunki)

4. Platan klonolistny
5. Buk zwyczajny
6. Grab (wszystkie gatunki)
7. Sosna (wszystkie gatunki)
8. Klon jawor
9. Klon polny
10. Wiąz (wszystkie gatunki)
11. Robinia akacjowa

Uzasadnienie

Ad 1 - Definicja drzewa i definicja krzewu

Obecna definicja drzewa nie uwzględnia korzeni, choć oczywiste jest, że drzewo musi je posiadać, jako że są one kluczowe dla zachowania żywotności drzewa. Brak uwzględnienia korzeni w definicji powoduje m.in. wątpliwości co do tego czy zniszczenie korzeni powinno być traktowane jako zniszczenie lub uszkodzenie drzewa obciążone sankcją w postaci administracyjnej kary pieniężnej.

Nowe brzmienie definicji naprawia ten błąd i jest zgodne z wiedzą przyrodniczą.

Konsekwentnie zmieniono też obecną definicję krzewu, tak aby ona również obejmowała korzenie.

Ad 2 - Ochrona korony

Obecne przepisy nie zapewniają wystarczającej ochrony korony.

Co prawda obecna wersja ustawy o ochronie przyrody stanowi, że usunięcie gałęzi w wymiarze przekraczającym 30% korony stanowi uszkodzenie drzewa, a w wymiarze przekraczającym 50% - zniszczenie drzewa, za które to czyny przewidziane są administracyjne kary pieniężne - jednak stosowanie tych przepisów nastęcza w praktyce wiele trudności. Związane są one głównie z faktem, że ustalenie czy dokonane cięcia korony stanowią już wskazane przez ustawę 30 lub 50% jest często trudne dowodowo, ponieważ nie jest jasne jakimi metodami należy mierzyć poziom redukcji korony (jak zmierzyć, że mamy do czynienia z określonym procentem usunięcia gałęzi).

Proponowany art. 87a ust. 2 wprowadza czytelne zasady dotyczące cięć w koronie drzewa (podcinania gałęzi) – poprzez określenie, że:

- łączna powierzchnia dokonanych cięć nie może przekroczyć trzydziestu procent powierzchni przekroju pnia, która to powierzchnia przekroju będzie wyliczana na podstawie obwodu tego pnia (taki sposób obliczania dopuszczalnej powierzchni cięć

gałęzi jest zgodny z najnowszą wiedzą w tym zakresie);

- dopuszczalne jest podcinanie tylko gałęzi nieprzekraczających określonego obwodu, przy czym dla gatunków drzew dobrze grodziujących (lepiej radzących sobie z zabliznianiem ran po odcięciu gałęzi) obwód ten określono na 31 cm, a dla pozostałych gatunków – na 16 cm (lista drzew dobrze grodziujących umieszczona została w proponowanym załączniku nr 3 do ustawy); przyjęte w ustawie wielkości 16 i 31 cm zostały oparte na podawanych w literaturze przedmiotu wielkościach 5 i 10 cm średnicy gałęzi; dla ułatwienia stosowania określonego w ustawie wymagania średnice te przeliczono na obwody gałęzi (zaokrąglając wielkości do pełnych centymetrów odpowiednio w dół albo w górę, zgodnie z zasadami ogólnymi); powodem takiego zabiegu był fakt, że obwód gałęzi jest w praktyce łatwiejszy do zmierzenia niż jej średnica, zwłaszcza przed dokonaniem cięcia; ponadto przekrój gałęzi nie zawsze stanowi idealne koło, co dodatkowo utrudniałoby pomiar średnicy.

W ustępach 3 i 4 określono w jaki sposób ma być mierzony obwód pnia drzewa (na potrzeby wyliczenia opisanej wyżej maksymalnej powierzchni cięć gałęzi) w sytuacji, gdy drzewo ma więcej pni, oraz gdy na wysokości 130 cm nie ma możliwości dokonania pomiaru. Zgodnie z proponowanymi przepisami:

- co do zasady pień będzie mierzony na wysokości 130 cm,
- jeśli na tej wysokości nie da się zmierzyć pnia ze względu na budowę drzewa (bo np. było przycinane i na koronę wykształciło niżej niż na wysokości 130 cm) - pień będzie mierzony tuż poniżej korony,
- jeśli na wysokości pomiaru - niezależnie od tego czy będzie on dokonywany standardowo na wysokości 130 cm, czy też pod koroną - drzewo ma kilka pni, mierzony ma być każdy z nich.

Zgodnie z ust. 4, w przypadku, gdy drzewo posiada kilka pni, dopuszczalna powierzchnia cięć ma być stosowana dla każdego z pnia (każdej „odnogi” drzewa) odrębnie.

Proponowany art. 87a ust. 5 ma na celu zapobieżenie sytuacjom, w których dokonywano by – w niewielkich odstępach czasu - kilku zabiegów polegających na podcinaniu korony, za każdym razem nie przekraczając dopuszczalnych wartości cięć.

W związku z tym, w ustępie 5 przewiduje się sumowanie cięć dokonanych w okresie ostatnich 12 miesięcy, tak aby zapewnić, że drzewa nie będą przycinane częściej niż raz w ciągu okresu wegetacyjnego. W czasie prac nad projektem rozważano tu sumowanie cięć w okresach dłuższych (3 lub 5 lat), jednak uznano, że wprowadzenie sumowania cięć w dłuższym okresie mogłoby - przy limitach określonych w ust. 2 - w praktyce uniemożliwić, często potrzebne, cięcia formujące korony drzew młodych.

W art. 87a ust. 6 pkt 1 proponuje się pozostawienie trzech, obowiązujących obecnie – choć w projekcie nieco doprecyzowanych - wyjątków pozwalających na dokonywanie cięć w zakresie przekraczającym opisane wyżej wartości. Dodano też wyjątek czwarty.

Wyjątkami tymi są:

- usunięcie gałęzi obumarłych lub nadłamanych, które stwarzają zagrożenie upadkiem (w stosunku do obecnie obowiązującego przepisu dodano zastrzeżenie, że chodzi tylko o gałęzie stwarzające zagrożenie upadkiem, ponieważ zgodnie z obecną wiedzą, gałęzie obumarłe niestwarzające zagrożenia pozostawia się na drzewie); pogląd ten wyrażono w opracowaniu z 2022 „Dead wood management in arboricultural practice - European Arboricultural Standards Fact Sheets”: martwe gałęzie są naturalną częścią korony drzewa i nie powinny być usuwane, jeśli nie jest to konieczne. Są one ważne dla wspierania różnorodności biologicznej (tłum. własne);
- utrzymywanie architektonicznej, kulturowej lub ozdobnej formy korony drzewa (w stosunku do obecnie obowiązującego przepisu sprecyzowano o jakie rodzaje formowania korony chodzi);
- wykonanie specjalistycznego zabiegu w celu utrzymania lub przywrócenia stabilności drzewa (zamiast obecnie użytego w przepisie sformułowania „statyka drzewa” proponuje się bardziej poprawne: „stabilność drzewa”; ponadto sprecyzowano, że chodzi nie tylko o przywrócenie, ale o utrzymanie lub przywrócenie stabilności);
- wykonanie specjalistycznego zabiegu w celu utrzymania lub przywrócenia stabilności elementów korony drzewa - chodzi tu o usuwanie gałęzi uszkodzonych, np. z rozkładem, ale jeszcze nie obumarłych i niestwarzających zagrożenia upadkiem (nie wchodzących w zakres pierwszego wyjątku).

Proponowany ustęp 6 pkt 2 stanowi powtórzenie przepisu umieszczonego obecnie w art. 87a ust. 6. Przeniesienie go do ust. 6 pkt 2 ma charakter redakcyjny i służy zwiększeniu klarowności przepisów - tak, aby wyjątki od stosowania przepisów ustępu 2 były umieszczone obok siebie, w jednym ustępie.

Proponowany art. 87a ust. 7 definiuje jakiego rodzaju prace w koronie stanowią uszkodzenie lub zniszczenie drzewa. Wartości powoływane w tym ustępie (tj. te określone w ustępie 2), to:

- łączna powierzchnia cięć,
- dopuszczalny obwód odcinanej gałęzi mierzony w miejscu cięcia (odpowiednio 16 cm lub 31 cm).

Przekroczenie którejkolwiek z tych trzech wartości:

- w zakresie do 50% (tj. o 50% lub mniej) stanowić będzie uszkodzenie drzewa,
- w zakresie większym niż 50% stanowić będzie zniszczenie drzewa.

Proponowany art. 87a ust. 8 ma nakazywać, aby zabiegi polegające na: (a) formowaniu korony, (b) utrzymaniu lub przywróceniu stabilności drzewa, (c) utrzymaniu lub przywróceniu stabilności poszczególnych elementów korony (gałęzi, konarów) wykonywane

były na podstawie dokumentacji, w tym fotograficznej – tj. aby przed dokonaniem cięć korona drzewa była sfotografowana, a sam zabieg – uzasadniony.

Obecnie opracowanie takiej dokumentacji wymagane jest tylko w przypadku przywracania stabilności drzewa – zasadne jest rozciągnięcie tego obowiązku także na inne wyjątki od przepisów nakładających ograniczenia cięć, w tym na zabieg formowania korony. Obecnie dość często bezmyślne i nieuzasadnione usuwanie gałęzi jest często tłumaczone po fakcie właśnie „formowaniem korony”.

Ponadto w proponowanym ustępie 8 sprecyzowano, że:

- dokumentacja fotograficzna musi zawierać informacje o lokalizacji drzewa, umożliwiające jego każdorazowe odnalezienie w terenie – tak, aby można na jej podstawie stwierdzić jakie dokładnie drzewo jest widoczne na zdjęciu,
- dokumentacja ta ma być przechowywana przez 10 lat,
- dokumentację sporządzać i przechowywać ma posiadacz nieruchomości, na której rośnie drzewo albo właściciel urządzeń przesyłowych (tych z art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego). Są to te same podmioty odpowiedzialne za utrzymanie drzewa i prowadzenie przy nim prac (np. w przypadku, gdyby drzewo miało być usunięte, to właśnie te podmioty - zgodnie z art. 83 nowelizowanej ustawy - byłyby zobowiązane do uzyskania zezwolenia na takie usunięcie).

W ostatnim zdaniu proponowanego ustępu 8 umieszczono przepis wskazujący, że w przypadku, gdy podmiot, który dokonał cięć nie będzie posiadał wymaganej ustawą prawidłowej dokumentacji dokumentującej zasadność i zakres wykonanych cięć, cięcia te będą traktowane jako niepodlegające pod wyjątki od ograniczenia cięć wymienione w ustępie 6. Tym samym, w przypadku, gdy cięcia te przekroczą limity określone w art. 87a ust. 2, będą uznane za - odpowiednio - uszkodzenie albo zniszczenie drzewa (zgodnie z ust. 7) i będzie za nie nałożona administracyjna kara pieniężna (na podstawie art. 88 ustawy).

Proponowane w projekcie zasady cięć korony drzewa oparte są na opracowaniach naukowych przedstawiających wyniki badań dotyczących drzew:

Dead wood management in arboricultural practice - European Arboricultural Standards Fact Sheets, 2022

(https://instytut-drzewa.pl/wp-content/uploads/2022/12/Deadwood_FactSheet.pdf)

Standard cięcia i pielęgnacji drzew, red. Redakcja: Jacek Borowski, Kamil Witkoś-Gnach, Fundacja EkoRozwoju, Wrocław, 2021

(<https://instytut-drzewa.pl/wp-content/uploads/2022/12/Tree-Pruning.pdf>)

Witkoś-Gnach K., Tyszko-Chmielowiec P., (red.) 2016: Drzewa w cyklu życia. Europejscy praktycy na rzecz arborystyki. Fundacja EkoRozwoju, Wrocław, Fundacja EkoRozwoju, Wrocław, 2016

(http://drzewa.org.pl/wp-content/uploads/2018/05/Drzewa_w_cyklu_zycia.pdf)